

Wiesława Walc, *Przemoc w relacjach międzyludzkich – opinie młodzieży*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2006, 182 s.

We współczesnym świecie, w życiu codziennym przemoc stała się tak wszechobecna, że jest niemal trwałym elementem naszej rzeczywistości. Prawie codziennie dowiadujemy się z mediów o okrucieństwie rodziców wobec własnych dzieci i dzieci wobec innych dzieci, o postępującej znieczulicy społecznej. Także w naszym bliskim otoczeniu – w domu, szkole, na ulicy – często obserwujemy przemoc bądź nawet jej doświadczamy. W obliczu takich wydarzeń rodzi się pytanie: Jak powstrzymać tę falę przemocy, która wciąż przybiera na sile? Należy oczywiście rozpoznać zjawisko i jego mechanizmy.

Problematyka przemocy interpersonalnej od wielu lat stała się przedmiotem zainteresowań różnych specjalistów i pomimo wielu badań, jest wciąż aktualna, dotyczy bowiem zjawiska społecznego o znacznej dynamice.

Książka Wiesławy Walc *Przemoc w relacjach międzyludzkich – opinie młodzieży* wpisuje się w dosyć bogaty już zbiór literatury z tego zakresu, jednak w części empirycznej przedstawia stosunkowo rzadko podejmowaną kwestię opinii i świadomości młodzieży na temat przemocy.

Praca składa się z sześciu rozdziałów, z których dwa pierwsze stanowią część teoretyczną. W pierwszym rozdziale Autorka analizuje pojęcie przemocy w całej swojej wieloznaczności i omawia jej rodzaje: przemoc fizyczną, psychiczną, seksualną, zaniedbywanie, zaniedbanie prenatalne, wykorzystywanie rytualne, nadużycie intelektualne i duchowe, przemoc gorącą i chłodną. Opisuje skutki, jakie wywołuje używanie przemocy wobec dzieci, zwracając uwagę na to, że doświadczanie przemocy rodzi wiele negatywnych następstw zarówno bezpośrednich, jak i odległych w czasie; mogą one dotyczyć sfery poznawczej, emocjonalnej, behawioralnej i somatycznej. Wśród nich można wymienić:

- poczucie winy;
- niską samoocenę;
- brak samokontroli;
- fobie;
- nadpobudliwość;
- agresję;
- skłonność do depresji;
- tendencje samobójcze;
- uzależnienia;
- zaburzenia nerwicowe,
- stosowanie przemocy wobec innych.

Drugi rozdział traktuje o uwarunkowaniach przemocy. Autorka dokonuje przeglądu koncepcji wyjaśniających stosowanie przemocy w różnych relacjach, jak również przedstawia psychologiczne teorie agresji, przemoc bowiem często utożsamiana bywa z agresją, traktowana zamiennie. Podkreśla też różnice pomiędzy przemocą a agresją ze względu na intencje sprawcy, zakładając, że celem agresji jest zaszkodzić ofierze, zaś zadaniem przemocy jest wywarcie pewnego wpływu.

Rozdział trzeci przedstawia założenia metodologiczne badań, zaś trzy kolejne rozdziały ukazują wyniki badań empirycznych, dotyczących opinii na temat przemocy w relacjach interpersonalnych. Szczególnie wartościowe z wychowawczego punktu widzenia jest tutaj rozumienie samego pojęcia przemocy przez badanych licealistów. Blisko połowa (bez względu na płeć) uznała za przemoc „świadome, zamierzone zachowanie jednej osoby wobec drugiej, wywołujące u niej ból, cierpienie fizyczne lub psychiczne”. To oznacza, że badani uczniowie rozumieją przemoc jako zachowania świadome i intencjonalne. Na konieczność podejmowania oddziaływań wychowawczych wskazują wypowiedzi badanych na temat przyczyn stosowania przemocy przez nich samych. Badani twierdzą, że stosują przemoc wobec innych w wyniku m.in. prowokacji, chęci „dania nauczki” lub „pokazania, kto tu rządzi”. Stąd zachodzi potrzeba uczenia młodych ludzi kontrolowania własnych emocji i zachowań, uczenia rozmowy i dyskusji, a przede wszystkim umiejętności rozwiązywania konfliktów bez użycia siły.

Zaprezentowane w pracy sposoby postrzegania przez badanych przyczyn i skutków przemocy ujawniają także obszar do działań edukacyjnych wobec uczniów. Zawarte w rozdziale piątym opinie młodzieży na temat dopuszczalności używania przemocy w relacjach międzyludzkich pokazują, że blisko 20% z nich wyraża pogląd, iż przemoc fizyczna rodzica wobec dziecka jest dopuszczalna. „Przemoc rodziców wobec dzieci najczęściej była określana jako skuteczny sposób podporządkowania ich, osiągnięcia ich posłuszeństwa” (s. 110). Zatem młodzież akceptuje karcenie cielesne jako metodę oddziaływań wychowawczych, co jest faktem, wobec którego osoby odpowiedzialne za wychowanie młodego pokolenia nie mogą przejść obojętnie.

Ostatni, szósty rozdział zawiera wnioski z badań oraz propozycje oddziaływań interwencyjno-profilaktycznych zaczerpnięte z literatury.

Książka skierowana jest do wychowawców – w szerokim tego słowa znaczeniu, a więc do nauczycieli, pedagogów i psychologów szkolnych oraz studentów kierunków pedagogicznych. Będzie także wartościowa poznawczo dla wszystkich zajmujących się profilaktyką przemocy. Wyniki badań empirycznych dotyczą wielu aspektów przemocy, z których w tej recenzji przedstawiłam kilka wybranych. Tworzą one cenny, diagnostyczny materiał, który może stanowić punkt wyjścia do podejmowania szkolnych oddziaływań profilaktycznych skierowanych nie tylko do uczniów, ale również do rodziców. „Wyniki przeprowadzonych badań potwierdziły fakt, że właściwe relacje między rodzicami a dzieckiem są czynnikiem w znacznym stopniu gwarantującym nieprzejawianie przez nie zachowań krzywdzących wobec innych” (s. 179). Zapraszam do lektury.

JOLANTA MAĆKOWICZ